

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Економічний факультет
Кафедра економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету

_____ А.Д. Діброва

«_____» _____ 2021р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри економіки

Протокол № 5 від 27. 05_2021 р.

Завідувач кафедри

_____ В.В. Байдала

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕКОНОМІКА РОЗВИТКУ»

Спеціальність ____ 051 Економіка (Економіка підприємства)

Спеціалізація _____

Факультет _____ економічний _____

Розробник _____ к.е.н., _доцент Томашевська О.А. _____

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни «Економіка розвитку»

Курс присвячений вивченню сутності процесів розвитку та його соціально-економічних типів; дослідженню природних та соціально-економічних передумов прогресивного розвитку системи; неадитивності економічної системи як принципової незвідності її властивостей до суми властивостей її складників та, відповідно набуття нею емерджентних властивостей.

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	051 «Економіка (Економіка підприємства)»	
Спеціалізація		
Характеристика навчальної дисципліни		
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>іспит</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	1	2
Лекційні заняття	15 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	105	138
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Завданням вивчення дисципліни є засвоєння теоретико-прикладних засад формування, розвитку, причинно-наслідкових зв'язків та механізмів функціонування економічних систем; вивчення впливу універсальних законів розвитку матеріально-енергетичних процесів на функціонування економічної системи.

Метою вивчення дисципліни є формування знань щодо взаємної конвертації компонентів економічних систем (когнітивних особливостей людини, етичної компоненти, природних факторів, інформації, капіталу, відносин, грошей, факторів часу та простору тощо) і, відповідно, набуття ними кількісних і якісних характеристик у процесі розвитку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні закономірності функціонування і розвитку економічної системи;
- сутність та принципи побудови основних моделей економічного розвитку;
- методика розрахунку соціально-економічних показників, що характеризують процес розвитку економічних систем.

вміти:

- надати логічне пояснення причинно-наслідкових зв'язків і механізмів функціонування економічних систем;
- використовувати цілісний підхід до аналізу економічних явищ;
- використовувати понятійно-категоріальний апарат, основні економічні закони у майбутній професійній діяльності.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження.

СК5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.

СК10.3датність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

3.Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	ін д	с.р.		л	п	лаб	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади формування та розвитку економічних систем												
Тема 1. Системний підхід як базис наукових досліджень розвитку економіки	9	2	2			5	14	2	2			10
Тема 2. Соціально-економічна система як складна ймовірнісна динамічна система	12		2			10						
Тема 3. Економічний розвиток як економічна категорія	16	2	4			10	14	2	2			10
Тема 4. Синергетичні основи розвитку економічних систем та їх емерджентні властивості	18	4	4			10	15					15
Разом за змістовим модулем 1	55	8	12			35	43	4	4			35
Змістовий модуль 2. Системотвірні фактори та їх вплив на розвиток економічної системи												
Тема 5. Час як системоутворюючий фактор розвитку економіки	12		2			10	13					13
Тема 6. Енергетичні основи розвитку	14	2	2			10	15					15
Тема 7. Інформація як базис розвитку	12		2			10	15					15
Тема 8. Простір існування та розвитку економічних систем	12		2			10	15					15

Тема 9. Етична компонента як фактор розвитку соціально-економічних систем	14	2	2			10	15					15
Тема 10. Моделі та теорії економічного розвитку. Основні фактори економічного зростання	16	2	4			10	15					15
Тема 11. Індикатори рівня соціально-економічного розвитку	16	2	4			10	19	2	2			15
Разом за змістовим модулем 2	96	8	18			70	107	2	2			103
Усього годин	150	15	30	105		105	150	6	6			138

3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Системний підхід як базис наукових досліджень розвитку економіки	2
2	Соціально-економічна система як складна ймовірнісна динамічна система	2
3	Економічний розвиток як економічна категорія	4
4	Синергетичні основи розвитку економічних систем та їх емерджентні властивості	4
5	Час як системоутворюючий фактор розвитку економіки	2
6	Енергетичні основи розвитку	2
7	Інформація як базис розвитку	2
8	Простір існування та розвитку економічних систем	2
9	Етична компонента як фактор розвитку соціально-економічних систем	2
10	Моделі та теорії економічного розвитку. Основні фактори економічного зростання	4
11	Індикатори рівня соціально-економічного розвитку	4

4. Контрольні питання для визначення рівня засвоєння знань студентів.

1. Поняття системи
2. Адитивність та неадитивність систем
3. Конвергенційні властивості складових системи як основа емерджентності
4. Сутність та складові соціально-економічної системи
5. Властивості соціально-економічних систем
6. Підходи до системної трансформації соціально-економічної системи
7. Сутність росту, розвитку, трансформації
8. Поняття порядку та хаосу
9. Соціально-економічні типи економічного розвитку
10. Показники розвитку світового господарства
11. Сутність та умови прояву синергізму в економіці
12. Фактори виникнення і форми прояву синергетичних ефектів
13. Види синергізму в економічних системах
14. Емерджентність як результат конвергенційних властивостей складових економічної системи
15. Економічні властивості та функції часу
16. Час як мультиплікатор результатів функціонування економічної системи
17. Енергія як основа функціонування системи
18. Економічна ефективність як наслідок енергетичної та синергетичної впорядкованості
19. Роль інформації у формуванні і розвитку системи
20. Рівні та форми інформаційної реальності
21. Якісна та кількісна оцінка інформації
22. Економіка країни як соціально-економічний простір (універсум)
23. Роль структури та ієрархії у формуванні систем
24. Економічний процес як базовий системоутворюючий елемент економічного простору
25. Передумови посилення ролі доброчесності у сучасному суспільстві
26. Економічний вимір доброчесності
27. Роль доброчесності у підвищенні ефективності економічних систем
28. Модель лінійних стадій розвитку (зростання)
29. Теорія структурних трансформацій
30. Теорія зовнішньої залежності
31. Неокласична модель вільного ринку
32. Теорія ендогенного зростання
33. Модель сталого розвитку.
34. Індикатори рівня соціально-економічного розвитку (Демографічна ситуація. Зайнятість та безробіття. Освіта. Расові, національна та релігійні відмінності. Географічні та природні фактори).

Тестові завдання

1. Принцип системного аналізу, який передбачає постійний розвиток у часі об'єкта, що досліджується:

1. цілісний погляд;
2. інтерактивний підхід;
3. еволюційний підхід.

2. Принципова незвідність властивостей системи до суми властивостей її складників:

1. адитивність;
2. структура;
3. неадитивність;
4. невизначеність.

3. Розвиток соціально-економічної системи залежить від факторів:

1. закономірних і сутнісних;
2. екзогенних та ендегенних;
3. акумулятивних і невизначених.

4. Різниця між результатом спільних зусиль декількох бізнес-одиниць до підсумкових показників їх автономної роботи:

1. економічний ефект;
2. синергетичний ефект;
3. ефект Гіффена.

5. Чи правильним є твердження, що джерелом та носієм емерджентних властивостей є структура системи (у т.ч. економічної) ?

1. Так;
2. Ні;
3. Правильне по відношенню лише до економічної системи.

6. Коли реалізація цілей стійкого розвитку досягається одночасно зі стійкістю соціально-економічної системи та біосфери, має місце:

1. стабільна стійкість системи;
2. слабка стійкість системи;
3. рівноважна стійкість системи;
4. сильна стійкість системи.

7. Максимальна межа ефективності функціонування системи відповідає рівню її:

1. централізації;

2. регресивного розвитку
3. інформаційної складності;
4. стійкості функціонування.

5. Методи навчання. Метод ілюстрування, дослідницький метод, пояснювально-ілюстративний метод, виконання практичних та індивідуальних розрахункових робіт.

6. Форми контролю. Метод усного опитування. Письмовий контроль. Тестові завдання для перевірки знань. Іспит.

7. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається відповідно до положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.12.2019 р. протокол №5 (табл.1.).

Таблиця 1.

**Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти
і національними оцінками**

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **Рдис** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **Рнр** (до 70 балів): **Рдис = Рнр + 0,3·Rат**

8. Рекомендована література

1. Водолазский А.А. Экономифизика и законы здоровой экономики. – Водолазский А.А. Экономифизика и законы здоровой экономики. Новочеркасск: «НОК», 2012. 86 с.
2. Шарапов О.Д., Дербенцев В.Д., Семьонов Д.Є. Економічна кібернетика: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2004. 231 с.

3. Караедаги Дж. Системное мышление: как управлять хаосом и сложными системами: платформа для моделирования архитектуры бизнеса: пер. с англ. Минск: Гревцов Букс, 2010. 480 с.
4. Мазур А.Г. Регіональна парадигма суспільного розвитку. Вінниця: Книга-Вега, 2007. 160 с.
5. Матвеев М.М. Теоретические основы концепции социоэкономического пространства. *Вопросы инновационной экономики*. 2011. URL: <http://inec.enjournal.net/article/1050>
6. Мельник Л. Г. Экономика развития: учебник. Сумы: Университетская книга, 2017. 352 с.
7. Мельник Л.Г. Тайны развития (не очень серьезная книга об очень серьезном). Сумы: Университетская книга, 2005. 378 с.
8. Минакир П.А. Национальная стратегия пространственного развития: добросовестные заблуждения или намеренные упрощения. *Пространственная экономика*. 2016. № 3. С. 7–15.
9. Подолинський С.А. Вибрані твори. К.: КНЕУ, 2000. 328 с.
10. Портер М. Взаимосвязи бизнес-единиц. пер. с англ., под ред. Э. Кэмпбэла и К.С. Лачс. Спб.: Питер, 2004. 298 с.
11. Рефлексивные процессы в экономике: концепции, модели, прикладные аспекты: монография; под ред. Н.М. Лепы. Донецк: Ноулидж (Донецкое отделение), 2011. 442 с.
12. Системний аналіз інформаційних процесів: Навч. посіб. Варенко В.М. та ін.– К.: Університет «Україна», 2013. 203 с.
13. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ: Учеб. пособие. К.: МАУП, 2003. 368 с.
14. Томашевська О.А., Мірзоева Т.В. Економіка розвитку. Методичні вказівки до вивчення дисципліни студентами ОС «Магістр» спеціальності 051 «Економіка». К.: ЦП «Компринт», 2021. 90 с.

9. Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Економіка розвитку: дослідження технологій переходу країн до прискореного стійкого економічного зростання. URL: <http://optimacenter.org/research/ekonomika-rozvytku-doslidzhennja-tehnologij-perehodu-krajin-do-pryskorenogo-stijkogo-ekonomichnogo-zrostantnja-/>.